

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
  - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
  - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
  - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het College voor Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.
- NB3 Als het College voor Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.
Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

- a. Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
  - b. Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden WOLF-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.
- Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt. In dat geval houdt het College voor Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 78 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:
Vakinhoudelijke argumenten moeten afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijke publicaties.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

De Republiek in een tijd van vorsten

---

1 maximumscore 3

Kern van een juist antwoord is:

- Het tekort aan graan van de eigen landbouw zorgde voor (dreigende) voedseltekorten in de steden (en belemmerde zo de groei) 1
- wat door de graanimporten (uit de Oostzee) via de moedernegotie werd opgelost 1
- waardoor de Hollandse landbouw over kon schakelen van graan op producten voor de stedelijke markt, waarmee zij wel wat konden verdienen 1

2 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Door het grote/goed ontwikkelde internationale handelsnetwerk van Vlaanderen en Brabant werden nieuwe ideeën uit het buitenland bekend onder kooplieden en ambachtlieden (en vonden aanhang).

Vraag	Antwoord	Scores
3	<p>maximumscore 4</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Engeland een centraal bestuurd staat/monarchie is (waar naast de koning het parlement gezag draagt) want de kerkelijke bezittingen worden overgedragen aan de koning / want het Engelse parlement legitimeert de overdracht aan de koning • in de opstandige gewesten lokale autoriteiten veel autonomie bezitten want de stedelijke bestuurders / de armenhuizen in de stad nemen de kerkelijke goederen over / want voor de overname van de kerkelijke goederen worden lokale regelingen getroffen 	<p>2</p> <p>2</p>
4	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is: Doordat Karel V nu niet langer zijn handen vol had aan de oorlog met Frankrijk, kon hij zich concentreren op de kettervervolgingen in de Nederlanden (waardoor deze verhevigden).</p>	
5	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is: De schrijvers van de redevoering kiezen ervoor Filips II niet direct aan te vallen omdat de edelen anders zouden worden aangezien als rebellen (waarvoor de keizer/de Duitse vorsten geen begrip zal/zullen hebben) / keizer Maximiliaan II een neef is van Filips, waardoor kritiek op Filips II lijkt op kritiek op de keizer / de eed van vazal directe kritiek in de weg staat / de notie dat een koning namens God regeert directe kritiek op Filips II zou bestempelen als ketterij/godslastering (en daardoor niet zou worden geaccepteerd).</p>	
6	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is: Engeland/Elizabeth heeft er belang bij dat de opstand in de Nederlanden zal slagen, omdat het een protestantse natie is / zelf ook een conflict met Spanje heeft / een handelsconcurrent van Spanje is.</p>	
7	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitspraak 1 is onjuist, omdat in de Godsdienstvrede van Augsburg wordt bepaald dat de vorsten de religie van hun onderdanen konden bepalen (<i>cuius regio, eius religio</i>), terwijl in de religievrede van 1578 werd gepleit voor een vreedzaam naast elkaar bestaan van verschillende godsdiensten binnen een gewest/staatsverband • Uitspraak 2 is juist, omdat Willem van Oranje in godsdienstige verdraagzaamheid/tolerantie een mogelijkheid tot herstel van de orde zag. In de religievrede wordt eveneens gepleit voor het naast elkaar bestaan van verschillende godsdiensten 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
8	maximumscore 2	
	Kern van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> Vrijheid van geloof was een van de bepalingen van de Unie van Utrecht, maar stadsbesturen besloten geen 'vrijheid van eredienst' voor niet-calvinisten toe te staan / rooms-katholieken minder vrijheid te geven 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Dit kan worden verklaard uit het aan de macht komen van radicale calvinisten in Holland en Zeeland / de bepaling in de Unie dat Holland en Zeeland zelf hun beleid mochten bepalen / de moeilijke militaire situatie waarbij de calvinistische regenten vreesden voor een rooms-katholieke vijfde kolonne / twijfelden aan de loyaliteit van de rooms-katholieke burgers 	1
9	maximumscore 3	
	Kern van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> Deze mislukking illustreert de spanning tussen stedelijk particularisme en gewestelijk centralisme, want het gewestelijk bestuur kon zijn wil blijkbaar niet opleggen aan de steden, die vasthielden aan hun eigen rechtsregels/privileges 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Deze mislukking illustreert de spanning tussen godsdienstvrijheid en door de overheid gereguleerde godsdienst, want maatregelen tegen niet-gereformeerden (onder druk van de Hervormde Synode) bleken in de praktijk onuitvoerbaar omdat de stedelijke regenten geen religieuze scheidslijnen wilden aanbrengen tussen hun burgers 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Deze opstelling van de steden kan worden verklaard uit de keuze van de stedelijke bestuurders voor een ongestoorde handel/nijverheid, die belangrijker werd gevonden dan het opleggen van de gereformeerde godsdienst 	1
10	maximumscore 5	
	Een juist antwoord bevat de volgende elementen:	
	De twee volgende besluiten:	
	<ul style="list-style-type: none"> de Scherpe Resolutie / het besluit van de Staten van Holland tegen een nationale synode (om het conflict tussen de aanhangers van Arminius en Gomarus op te lossen) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> het besluit van de Staten van Holland dat de steden zelf soldaten/waardgelders mogen huren (om onrust te bestrijden) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Beide besluiten passen bij de politiek van Van Oldenbarnevelt, omdat ze uitgaan van de soevereiniteit van de gewesten/het gewest Holland tegenover de Republiek 	1
	<ul style="list-style-type: none"> De tegenstanders van Maurits kunnen zijn rondtocht uitleggen als een (nieuwe) inbreuk op de gewestelijke soevereiniteit, want zij vonden dat de gewesten zelf mochten beslissen op godsdienstig gebied / dat de pogingen van Maurits om de stedelijke vroedschappen te beïnvloeden het streven naar machtsuitbreiding van de stadhouder illustreerden 	2

Vraag	Antwoord	Scores
<p>11 maximumscore 4</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het conflict tussen de aanhangers van de ideeën van Arminius en die van Gomarus / remonstranten en contraremonstranten wordt hier weergegeven • De tekening suggereert dat Arminiaanse ideeën heel dicht staan bij het (door de tekenaar geminachte) katholicisme • Dit is af te leiden uit bijvoorbeeld (twee van de volgende verwijzingen naar de prent): <ul style="list-style-type: none"> – de narrenkap (als symbool van zotheid). – de monnik met ezelsoren (als symbool van domheid). – de naam "mis-verstand" bij de rooms-katholieke rituelen. – de naam "geest der dwaling" bovenaan. – de monstrans (als symbool van de rijkdom van de rooms-katholieke kerk). 		<p>1</p> <p>1</p> <p>2</p>
<p>12 maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>Als Frankrijk met de protestanten de overwinning behaalde, zou Frankrijk de Zuidelijke Nederlanden kunnen bezetten, waardoor de Republiek het machtige/expansionistische Frankrijk tot buurland zou krijgen / Frankrijk de Republiek zou omsingelen.</p>		
<p>13 maximumscore 2</p> <p>De juiste volgorde is:</p> <p>3, 6, 4, 1, 5, 2</p>		
<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Als door het wegstrepen van één foutief geplaatst nummer een verder juiste reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.</i></p>		
<p>14 maximumscore 3</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Willem III wilde voorkomen dat de Spaanse Nederlanden in Franse handen kwamen, omdat dit een bedreiging zou vormen voor de Republiek / Frankrijk een directe buur zou worden • Er is sprake van continuïteit, omdat Willems reactie paste bij zijn tegen Frankrijk gerichte coalitiepolitiek / de politiek die erop gericht was Franse expansie tegen te gaan 		<p>1</p> <p>2</p>
<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Alleen als aangegeven wordt dat er sprake is van continuïteit, worden scorepunten toegekend voor het tweede onderdeel van het antwoord.</i></p>		

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

15 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

In Frankrijk hadden burgers geen inspraak in het bestuur / heerste Lodewijk XIV als absoluut vorst, terwijl volgens Voltaire een land sterker werd als burgers inspraak hadden in het bestuur (zoals in Engeland en de Republiek het geval was).

De Verenigde Staten en hun federale overheid, 1865-1965

---

16 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het bezwaar dat zij tegen het amendement konden inbrengen was dat dit een inbreuk was op de vrijheid van de deelstaten 1
- Een direct politiek gevolg van deze weigering voor de zuidelijke staten was dat zij werden bezet door het federale leger / de zuidelijke staten niet meer werden vertegenwoordigd in het Congres 1

17 maximumscore 4

Kern van een juist antwoord is:

- Met het afbeelden van Grant op een zware *Carpetbag* / geflankeerd door soldaten met bajonetten / gezeten boven een torsende vrouw laat de prent zien dat Grant het Zuiden tijdens de Reconstructie onderdrukt/uitbuit 1
- Met het afbeelden van Hayes ploegend met omgesmede wapens / met de tekst "Laat-ze-met-rust-politiek" laat de prent zien dat Hayes het Zuiden tijdens de Reconstructie meer vrijheid/welvaart geeft 1
- De keuze voor de stroming van Grant zal betekenen dat het Noorden (net als tijdens de Reconstructie) dominant blijft in de Unie / het Zuiden bezet blijft 1
- terwijl de keuze voor de stroming van Hayes zal betekenen dat de staten in de Unie weer gelijkwaardig worden 1

18 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De bron is representatief voor de opstelling van werkgevers in het sociale klimaat van die tijd, omdat de inzet van stakingsbrekers/het gebruik van geweld / de uitsluiting van stakende arbeiders laat zien dat rond 1890 werkgevers veel macht hebben / weinig begrip tonen voor de sociale ellende die de bonden proberen te bestrijden 1
- De bron is representatief voor de opstelling van arbeiders in het sociale klimaat van die tijd, omdat de strijd tegen knokploegen/stakingsbrekers / de bezetting van fabrieken / het verzet tegen de sheriff laat zien dat rond 1890 arbeiders strijdbaar zijn/geweld niet schuwen / ook de macht van vakbonden groot is / arbeiders goed georganiseerd zijn 1

Vraag	Antwoord	Scores
19	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een argument voor de juistheid van zijn inschatting is dat het gebruik van geweld door arbeiders in arbeidsconflicten in de jaren 1880 leidde tot toenemende weerzin tegen de vakbeweging • Een argument tegen de juistheid van zijn inschatting is dat de sterke positie van grote ondernemingen rond 1890 leidde tot de opkomst van de <i>Progressive Movement</i> / toenemende weerzin tegen het nieuwe industriële Amerika / de onrechtvaardige verhouding tussen kapitaal en arbeid 	<p>1</p> <p>1</p>
20	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Met de combinatie van de tekst op het affiche en het onderschrijf geeft de tekenaar hier de visie dat Wilsons neutraliteitspolitiek vooral gericht is op het winnen van de presidentsverkiezingen van 1916 • Een argument voor publicatie is, dat in de prent de neutraliteitspolitiek van Wilson in diskrediet wordt gebracht / dat de druk op de Verenigde Staten om aan de kant van Groot-Brittannië aan de oorlog deel te nemen door publicatie toeneemt • maar dat aan de andere kant door publicatie van deze spotprent de betrekkingen met de Verenigde Staten/president Wilson zouden kunnen verslechteren 	<p>2</p> <p>1</p> <p>1</p>
21	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <p>De politieke boodschap die de NAACP met de foto kan overbrengen is dat zwarte soldaten hun leven hebben gewaagd voor hun vaderland en dat zij dus behandeld moeten worden als volwaardige burgers / er een einde moet komen aan discriminatie/ongelijkheid.</p>	
22	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De NAACP vindt de ideeën van Garvey gevaarlijk, omdat hij het standpunt verdedigt dat emancipatie van de zwarte bevolking niet wenselijk is in de Verenigde Staten/dat wit en zwart gescheiden moeten blijven, wat hun strijd zinloos / hun organisatie overbodig zou maken • Juist in de jaren 1960 komen de ideeën van Garvey over gescheiden ontwikkeling/rassenongelijkheid/emigratie meer in de belangstelling door de radicalisering van de Burgerrechtenbeweging onder invloed van de Black Panthers / Malcolm X (die niets zien in de gematigde opstelling van de Burgerrechtenbeweging) 	<p>2</p> <p>2</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

23 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat de uitspraak van het Hooggerechtshoofd dat de federale overheid geen boete mocht opleggen aansluit bij het traditionele debat over de Amerikaanse staatsstructuur omdat het in dat debat gaat om de zelfstandigheid van de staten in de Unie terwijl het in dit geval een zaak betrof die uitsluitend de staat New York aanging.

24 maximumscore 2

De juiste volgorde is:
6, 3, 2, 1, 5, 4

Opmerking

Als door het wegstrepen van één foutief geplaatst nummer een verder juiste reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

25 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

- Een argument voor president Truman voor deze maatregel was dat staal een belangrijke grondstof is voor de productie van de wapens die nodig werden geacht in de Koude Oorlog / voor de oorlog in Korea 1
- Deze maatregel kan gezien worden als een versterking van het militair-industriële complex, want de controle over de staalindustrie door de federale overheid laat zien dat er sprake was van een verstrengeling tussen politieke leiding en wapenindustrie 1

26 maximumscore 4

Kern van een juist antwoord is:

Bij bewering 1:

- Deze bron is kenmerkend voor de politieke idealen van president Kennedy, omdat het Vredeskorps past bij president Kennedy's streven om de armoede in de wereld te bestrijden / de nieuwe doelen van president Kennedy met de *New Frontier* 2

Bij bewering 2:

- Deze bron geeft (mogelijk) een eenzijdig beeld van het Vredeskorps door de achtergrond van de auteur, omdat Jules Delambre door zijn betrokkenheid bij het Vredeskorps de resultaten ervan kan hebben overschat / zijn herinneringen veertig jaar later vertelt en mogelijk een te rooskleurig beeld geeft van het Vredeskorps 2

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

27 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Redenen om te twijfelen aan de betrouwbaarheid van de informatie uit deze bron voor dit onderzoek zijn dat (twee van de volgende):

- Morrow is gefrustreerd omdat hij niet is gehoord / er niet naar hem is geluisterd (in deze voor hem belangrijke zaak) / zijn invloed in het Witte Huis is verminderd.
- Morrow is zelf betrokken (als zwarte/als medewerker van Nixon), waardoor hij de betekenis van dit voorval overschat.
- Morrow geeft dit voorval een plaats in zijn memoires, waardoor hij zijn eigen rol kan hebben overschat.

per juiste reden

1

28 maximumscore 4

Kern van een juist antwoord is:

- Uit de bron blijkt dat Morrow als zwarte man blijkbaar niet in het openbaar gezien kan worden met Nixon / dat de Republikeinen geen stelling nemen tegen de gevangenneming van King, waaruit afgeleid kan worden dat de Republikeinen bang zijn witte kiezers te verliezen (en geen stelling nemen in de burgerrechtenkwestie) 2
- Uit de bron blijkt dat Kennedy zich tijdens de campagne inzet voor de Burgerrechtenbeweging waar de Democraten pas later serieus werk van gaan maken, zodat Kennedy tijdens de campagne van 1960 vooral bezig was om zwarte kiezers te winnen (en niet echt betrokken was bij de burgerrechtenkwestie) 2

29 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat de president door de Tonkinresolutie de bevoegdheid kreeg om buiten het Congres om de oorlog in Vietnam uit te breiden, wat tot gevolg had dat de uitvoerende macht (*imperial presidency*) is versterkt.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinerator in het programma WOLF. Zend de gegevens uiterlijk op 20 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

- bron 1 ontleend aan: Henry Gee en William John Hardy (red.), Documents illustrative of English Church History, Londen 1914, pag. 282-284.
- bron 2 R. Bessem ed., Oorkondenboek van het karthuizerklooster St.-Andries-ter-Zaliger-Haven bij Amsterdam (1352) 1392 – 1579 (1583), Hilversum/Amsterdam 1997, pag. 609-610.
- bron 3 ontleend aan: Martin van Gelderen (ed.), The Dutch Revolt, Cambridge 1993, pag. 6-7.
- bron 4 H.A. Enno van Gelder, Vrijheid en onvrijheid in de Republiek. Geschiedenis der vrijheid van drukpers en godsdienst van 1572 tot 1798, deel 1, van 1572 tot 1619, Haarlem 1947, pag. 117-118, pag. 123-124.
- bron 5 ontleend aan: Letters to and from Sir Dudley Carleton, Knt. during his Embassy in Holland, from January 1615/16 to December 1620, Londen 1775, pag. 203.
- bron 6 Marijke Meijer Drees en Els Stronks (samenst.), Wat wonders, wat nieuws! De zeventiende eeuw in pamfletten, Amsterdam 2002, pag. 14.
- bron 7 A. Nevins en F. Weitenkampf, A Century of Political Cartoons, Caricature in the United States from 1800 to 1900, New York 1944, pag. 131.
- bron 8 ontleend aan: <http://historymatters.gmu.edu/d/5349/> en: J.M. McPherson, To the Best of my Ability, The American Presidents, New York 2000, pag 171.
- bron 9 <http://cgi.ebay.nl/3-x-Pres-WOODROW-WILSON-Punch-Cartoon-Prints-1913-6-/390144620041>
- bron 10 ontleend aan: A. Schoener, Harlem on my Mind, Cultural Capital of Black America 1900-1978, New York 1979, pag. 45.
- bron 11 ontleend aan: H. Aptheker, A Documentary History of the Negro People in the United States, 1910-1932, Secaucus 1973, pag. 401.
- bron 12 ontleend aan: www.kentuckyoralhistory.org/interviews/24057
- bron 13 ontleend aan: W.L. Katz, Eyewitness, The Negro in American History, A Living Documentary of the Afro-American Contribution to U.S. History, New York 1972, pag. 494-495.